

בית פרת
מדרשה ישראלית

התחלות חדשות מערך לשנה אזרחית חדשה

אביגיל דגן חדד

שנה אזרחית מתחילה, ואני מחפשת לה משמעות. ברוב רבדי חיינו, בקטגוריות הגדולות, דבר לא מתחיל מחדש. אלה לא ימי ספטמבר של שנת הלימודים או התרגשות סוף אלול שלקראת שנה עברית חדשה. שנת הלימודים האקדמאית התחילה זה מכבר, והימים הם ימי ביניים של חופשת הסמסטר. גם חיפושי הדירה מתנקזים בדרך כלל לקיץ, ומחשבות על שינוי כיוון לרוב יבואו עם בוא האביב.

ברמת הפשט, בשעת חצות בלב החורף, יתחלף מספר. שינוי דרמטי כנראה לא יהיה בחיינו - למעט אותו מספר הזה סיפורה אחת קדימה.

אך אם נהיה כנים, אנו נושאים עינינו למספר הזה ולתולדותיו כמעט בכל יום, בכל עת ובכל שעה. כי זהו ה-מספר שמארגן את חיינו המערביים. ה- מפתח איתו אנו יוצרים את המציאות בה אנו חיים.

ספירה אנושית

יחידת הזמן השנתית היא דבר קדום וכמעט מוחשי, שכן היא מעוגנת בעונות המתחלפות ובמבט אל מאורות השמיים המשתנים. במובן הזה ה"שנה" היא על אנושית.

ואילו אופן הספירה, ובעיקר נקודת ההתחלה של השנה, היא קביעה אנושית לחלוטין. לכל תרבות הייתה וישנה דרך משלה להגיד "מ-ע-כ-ש-י-ו". על פי הלוח הגרגוריאני, נקודת ההתחלה מקורה בחגיגה חורפית קדומה ל"יאנוס" אל ההתחלות, חגיגה שקושרה בהמשך לברית המילה של ישו הנוצרי. במקורות שלנו, העבריים, הספירה מתחילה במולד הירח האביבי של חודש ניסן, רגע לפני צאתנו ממצרים. למרות ההבדלים האדירים בבחירת נקודות ההתחלה ובהשלכותיה על לוחות השנה, ולמרות המלחמות העקובות מדם שניטשו על שיטות הספירה השונות - ארצה להתייחס ליסוד המשותף לכלל בני האדם, ולספירה באשר היא, דרך מדרש מהפסיקתא דרב כהנא על נקודת ההתחלה של הספירה:

~~~~~ // ~~~~~

אמר רבי יצחק למלך שהיו לו אוצרות הרבה והיה מפתח לכל אחד ואחד, וכיון שעמד בנו מסר לו את המפתחות. אמר רבי חייא בר אבא לנגר שהיו לו כלי אומנות, וכיון שעמד בנו מסר לו כלי אומנותו. ורבנין אמרין לרופא שהיה לו נרתיק של רפואות, וכיון שעמד בנו מסר לו את נרתיקו.

”הַחֲדָשׁ הַזֶּה לְכֶם (שמות יב, ב), **מְסוֹר** הוא לכם.

אמר רבי יהושע בן לוי, למה הדבר דומה? למלך שהיה לו אורלוגין {שעון}, וכיון שעמד בנו מסר לו אורלוגין שלו. אמר רבי יוסה בר' חנינה למלך שהיה לו שומירה, וכיון שעמד בנו מסר לו שומירה שלו. אמר רבי אחא למלך שהיתה לו טבעת, וכיון שעמד בנו מסר לו את טבעתו.

כיצד מתחדשין? והרי בעברית אפילו המילה "שני", המבטאת את הדבר החדש והשונה שבא אחרי הדבר הראשון, מכילה הן את ה**שינוי** והן את ה**שינון**. "שונה" הוא זה שחורג ממה שקדם לו, אבל "שונה" הוא גם זה שחוזר שנית על מה שנאמר או נעשה לפניו. לכאורה יש משהו מן האוקסימורון בביטוי "שנה חדשה", שלומר אותו זה בעצם כמו לומר "שנה חדשה" [...] אבל כמה חדשה יכולה שנה להיות, כמה שונה מקודמותיה, אם היא אינה נקראת "שנה" אלא על שום שהכול חוזר

ונשנה בה בדיוק כפי שחזר ונשנה בשנה הקודמת? מסתבר שמעיין אינו נובע, אלא אם מימיו הלחלו לפני כן אל עומק התהום. כדי להיות שונה מן הראשון מוכרח השני קודם כול להיות **שונה** אותו, להיות חוזר עליו, להיות נטוע ביסודות שהעמיד הראשון ורק מתוך כך להגביה על גביו קומה נוספת.

[אמונה אלון, "מלב חרש ללב חדש", מוסף שבת - מקור ראשון]

לפי המדרש, בראשית הזמן היה שייך למלך, לאלוהים. רק כשבנו של המלך מתבגר ונמצא בשל וראוי, מתבצעת המסירה. רגע המסירה הוא מעין טקס חניכה בו ניתנת לבן מתנת הספירה, שהופכת אותו במובן מסויים לבעל יכולות כשל המלך. כל חכם מציג צד אחר של מתנה זו: הספירה היא מפתח לאוצרות, היא כלי ליצירה ובריאה, היא תיק מלא ברפואות. לפי המדרש, הספירה אינה רק צורת ארגון טכנית של המציאות, אלא כלי רב עוצמה ויופי שניתן לנו, בני האדם, כדי שנוכל לפתוח בעזרתה את מציאות חיינו ואף להידמות לאלוהים.

עם הפיכתנו ליצורים מערביים יותר ויותר, נראה שלקחנו את מתנת הספירה שקיבלנו מהמלך כמה צעדים קדימה. את האורלוגין שבידינו הפכו לשעונים מעוררים, ללוחות שנה וירטואליים, לתכורות דיגיטליות. מכחול היצירה שהמלך הפקיד בידינו מצייר בחיי היום יום שלנו נוסחאות ומספרים, טבלאות וצפופים. רוב נקודות ההתחלה של חיינו התרחקו מנקודות ההתחלה העתיקות, שעייגנו את הספירה בעונות השנה, בחגיגות בפגאניות או במבט אל מאורות השמיים. המפתחות שקיבלנו הפכו למערכת מסועפת של הסכמות קולקטיביות דמיוניות. האם ביכולתם עדיין לפתוח עבורנו את תיבת האוצרות?

תחלה הנובעת מתוכי

לאחרונה אירחתי מורה ותיקה שלי לסדנת תנועה בגישה הנקראת תנועה אותנטית. ב"שיטת" תנועה זו ההנחיה היא מאוד פשוטה: המשתתפים מתבקשים לעצום עיניים, ולנוע בהתאם למה שעולה מתוכם. זהו. אין מוסיקת רקע, או שום דבר שאמור לקרות. הזמנה לנוע בהתאם למה שעולה מתוכי, לשים לב מתי ה"דבר" נגמר, ולחכות בסבלנות עד שמשהו יתחיל מחדש. עד שתנועה חדשה תתהווה.

התרגול הפשוט הזה מאפשר לשים לב לנקודות ההתחלה שאינן מצויות מחוצה לי, בחילוף מספר כזה או אחר, אלא להתחלות ולהשתנויות הקטנות שבתוכי. כמו הבזק של רעיון, או צורך גופני לשנות תנוחה, או מילה שנולדת ורוצה לפרוץ החוצה. כל כך שונה בקצב ובכוונה מלוחות מצפצפים ורוטטים שמזכירים בכל עת מהי ההתחלה ומהו הסוף.

התחלה נובעת בתוך התחלה קלנדרית

זוכרים את הרגע הזה ביום, כשהיינו אי שם ביסודי, בו המורה כתב/ה את התאריך בצד הלוח והיינו מעתיקים בעפרון את התאריך למחברת? אני זוכרת איך יום אחרי יום התאריך היה מתחלף, ואני - הרבה לפני שניהלתי את חיי ביומני גוגל והרבה לפני שהראש תיכנן לפחות חצי שנה קדימה, הייתי כל כולי בכתיבה הזו, מספר אחר מספר, עברי ולועזי.

השבוע נתבקשתי לייצר תכנית עבודה שנתית. כזו שמתחילה בראשון לראשון 2023 ומסתיימת בסוף דצמבר הבא. למקם בתוכה אירועים, תקוות וכוונות. מצאתי עצמי מנסה להדביק ללא הצלחה את חלקי הפאזל של חיי המקצועיים, הפזורים בין המייל שלי, לוואטסאפ, לקאלנדר, למוחי הקודח. ברגע של הברקה, חברה שלי הציעה

לי להדפיס את לוח השנה, ולבנות את התכנית על גבי הלוחות המוחשיים. הקשבתי לה.

ישבתי שעה ארוכה על הרצפה, בוהה בדפי A4 מחולקים לטבלאות שרירותיות. המשכתי לבהות ולסקור את הדפים בזה אחר זה. המתנתי והמתנתי. ופתאום זה קרה - המציאות נפתחה. מספרים התחברו לתאריכים, עונות וחוויות. אירועים התחילו להתמקם במרווחים שבין זמן עתידי מדומיין לתחושה אמיתית עכשווית. העט כתב ומחק, הקיף בעיגול ושירטט חצים. הסקרנות שלי הצטרפה לתנועת העט. אט אט התהוותה לה טיוטה ליצירה המכונה "תכנית שנתי". ריקוד סבלני בין ההתחלה שמחוצה לי, לנביעה שחיפשתי בתוכי.

כמו בהזמנה ילדיי הקטנטנים נכנסו לחדר בערך אז, ופיזרו על הרצפה שלל כריות מרובעות. הם יצרו מהן מסלולים מעגליים, ישרים, לולאתיים. הלכו וחזרו, מעדו וצחקו. הם בריקוד שלהם ואני בריקוד שלי.

מזמינה אותי ואותנו להתחיל שנה קלנדרית, להתארגן איתה, להרגיש אותה דרך החושים הקטנים המתעוררים. כל דבר וירטואלי קשור לרגעים ממשיים עתידיים או נוכחיים בחיי. מזמינה אותנו להכיר בתאריך החדש הזה, להלביש אותו בריח דפים טריים. ללחוש לעצמנו בשקט עת עמודות היומן מתמלאות בחיים: "הראשון לראשון אלפיים עשרים ושלוש, הנה מתחילה עוד ספירה".